

Modtager(e):

Medlemmerne af kontaktforum

Kopi:

Lene Elmegaard, Dansk Dekommissionering

Resumé af 8. møde i kontaktforum, torsdag den 12. oktober 2017

Til stede:

Repræsentanter for borgergrupper:

Bent Dyrberg, MORADS – Foreningen mod radioaktivt affald i Skive
Piet Jansen, Veddelev Grundejerforening/Risø borgergruppen i Roskilde
Bendy Poulsen, Thyholmgruppen mod Atomaffald
Bodil Waagensen, Lolland mod Atomaffald

Repræsentanter for miljøorganisationer:

Sine Beuse Fauerby, Danmarks Naturfredningsforening
Niels Henrik Hooge, NOAH Friends of the Earth Denmark
Tarjei Haaland, Greenpeace Danmark

Repræsentanter for Kommunernes Landsforening:

Anders Christiansen, Teknik & Miljø, Kommunernes Landsforening (KL)

Repræsentant for Roskilde Kommune:

Kim Dahlstrøm, Miljø og Byggesag

Danske Regioner:

De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS):

Merete Binderup
Peter Gravesen

Dansk Dekommissionering:

Ole Kastbjerg Nielsen
Heidi Sjølin Thomsen
Lene Elmegaard

De nukleare tilsynsmyndigheder:

Poul Erik Nystrup, Beredskabsstyrelsen

Styrelsen for Institutioner og Uddannelsesstøtte:

Merete Storr-Hansen
Kristoffer Brix Bertelsen (referent)

Afbud:

Ulla Catrine Brinch, Fredensborg Kommune
Morten Sørensen, Danske Regioner
David Garf Ulfbeck, Strålebeskyttelse i Sundhedsstyrelsen (SIS)

9. november 2017

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte
Direktionssekretariatet

Bredgade 43
1260 København K
Tel. 7231 7800
Fax 7231 7801
Mail siu@ufm.dk
Web www.ufm.dk

CVR-nr. 3404 2012

Sagsbehandler
Kristoffer Brix Bertelsen
Tel. 72 31 88 76
Mail kbbs@ufm.dk

Ref.-nr. 17/000283-48

Mødet var indkaldt med følgende dagsorden:

1. Gennemgang af dagsorden m/ eventuelle tilføjelser
2. Gennemgang og diskussion af den tværministerielle arbejdsgruppes afrapportering til regeringen af de supplerende mellemlagerstudier
3. Gennemgang og diskussion af regeringens udspil til forhandlinger om en langsigtet løsning for radioaktivt affald
4. Kontaktforum efter regeringens udspil
5. Håndtering og oprydning af miljøfarligt affald på Dansk Dekommissionering
6. Orientering om videre proces i sagen
7. Eventuelt

Ad 1. Gennemgang af dagsorden m/ eventuelle tilføjelser

Merete Storr-Hansen (MSH) bød velkommen og introducerede afdelingschef Kim Dahlstrøm fra Roskilde Kommune som ny deltager i kontaktforum. Roskilde Kommune er blevet tilbudt en plads i kontaktforum i lyset af regeringens udspil om langsigtet løsning, som lægger op til en forlængelse af oplagringen af det radioaktive affald på Risø-halvøen i op til 50 år.

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte

Ad 2. Gennemgang og diskussion af den tværministerielle arbejdsgruppes afrapportering til regeringen af de supplerende mellemlagerstudier

MSH indledte punktet med en redegørelse for arbejdsgruppens afrapportering: Arbejdsgruppen vurderer, at mellemlagerløsningen og slutdepotløsning vil kunne gennemføres med tilfredsstillende sikkerhed, men at mellemlagerløsningen skal være tydeligt forbundet med en beslutning om at gennemføre et slutdepot. I denne forbindelse finder arbejdsgruppen, at det vil være relevant at overveje et dybt geologisk slutdepot. Arbejdsgruppen peger på fire overordnede kriterier for regeringens beslutning:

1. En langsigtet løsning skal overholde aktuelle acceptniveauer for stråling og give størst mulig sikring mod utilsigtet indtrængen
2. Løsningen skal leve op til Danmarks internationale forpligtelser
3. Løsningen skal tage hensyn til, at den økonomiske byrde ved realisering skal bæres af den nuværende generation
4. Løsningen skal muliggøre, at der skabes kontinuerlig dialog med centrale interessenter om lokalisering, etablering og drift af løsningen.

Herefter diskuterede kontaktforum afrapporteringen:

Kim Dahlstrøm (KD) ønskede at få bekræftet, at oplagringshorisonten på op til 50 år i regeringens udspil ikke havde udspring i hverken den tværministerielle arbejdsgruppes afrapportering eller kontaktforum. Dette bekræftede MSH.

KD ønskede at vide, om der var konkrete tilkendegivelser fra kommuner omkring en frivillig proces. MSH oplyste, at Skive Kommunes borgmester i sommeren 2016 havde foreslået, at der blev gennemført et udbud af et langtidsmellemlager blandt alle kommuner. En frivillig proces vil dog først kunne gennemføres, når de bagvedliggende lokaliseringskriterier er besluttet.

KD spurgte til, om der var foretaget overvejelser om opsplitning af affaldet den lavradioaktive del, og det særlige affald (de 233 kg mellemradioaktive affald) med

henblik på at finde en hurtigere slutdeponering af det lavradioaktive affald og en eventuelt længere proces i forhold til slutdeponering af det særlige affald. Ole Kastbjerg Nielsen (OKN) nævnte, at der i [forstudierne til slutdepot \(2011\)](#) er beskrevet separate løsninger for det overvejende kortlivede affald og det særlige affald, hvor eksempelvis et overfladenært/mellemdybt depot til det overvejende kortlivede affald kunne kombineres med et dybt borehul til det særlige affald.

Kontaktforum ønskede at vide, om den tværministerielle arbejdsgruppes afrapportering hvilede på det samlede rapportmateriale i sagen tilbage fra folketingsbeslutning B 48 eller kun de seks kilder nævnt i afrapporteringen (s. 2)? Arbejdsgruppen har haft adgang til alt materiale med henvisning til [temahjemmesiden](#) på ufm.dk, men arbejdsgruppens primære arbejdsopgave har været at følge mellemlagerstudierne og rådgive om afrapporteringen af disse studier til uddannelses- og forskningsministeren.

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte

Ad 3. Gennemgang og diskussion af regeringens udspil til forhandlinger om en langsigtet løsning for radioaktivt affald

MSH indledte punktet med en opsummering af regeringens udspil:

1. Affaldet flyttes ikke fra Risø-lokaliteten, men foreslås oplagret dér i op til yderligere 50 år
2. Lagrene på Risø forstærkes og flyttes til højere terræn
3. Der sættes tekniske undersøgelser i gang for at undersøge, om det vil være muligt at etablere et dybt geologisk slutdepot i ned til 500 meters dybde på dansk grund. Herefter forberedes et slutdepot på grundlag af inddragelse af kommuner og øvrige interessenter på mulige lokaliteter
4. En eventuel mulighed for eksport af det særlige affald vil fortsat blive undersøgt.

KD nævnte, at det i løbet af processen kunne vise sig relevant at afkorte den nævnte tidshorisont, hvis det skulle vise sig teknisk muligt at udvikle den ønskede løsning tidligere end estimeret af regeringen.

Bendy Poulsen (BP) ønskede at vide, om perioden frem til ibrugtagning af et slutdepot kunne være kortere end ”op til yderligere 30-50 år”. MSH svarede, at dette principielt er muligt, men at det må bero på det konkrete forløb af sagen efter en regeringsbeslutning. Under alle omstændigheder vil nye geologiske undersøgelser i sig selv nødvendiggøre en planlægningshorisont et godt stykke efter 2023, hvor det nuværende politiske mandat udløber.

Sine Beuse Fauerby (SBF) spurgte, om der var taget stilling til, hvor på Risø-halvøen et opgraderet lager kunne placeres? OKN svarede, at der ikke er fastlagt en præcis placering på nuværende tidspunkt, men det er konstateret, at en flytning op i terræn er mulig.

Tarjei Haaland (TH) spurgte, om det ikke i realiteten er et mellemlager, der er undervejs på Risø? OKN svarede, at al opbevaring af radioaktivt affald på Dansk Dekommissionering i princippet er mellemlagring frem mod en slutdeponering. Længden af perioden for mellemlagring har betydning for opgraderingen af de eksisterende anlæg på Risø, men ændrer ikke ved formålet med at drive et mellemlager.

KD gjorde opmærksom på, at en flytning af Dansk Dekommissionerings lagerfaciliteter længere mod øst vil betyde, at man kommer tættere på grundvandsmagasiner, der forsyner hovedstadsområdet med drikkevand.

Piet Jansen (PJ) ønskede, at kontaktforum blev holdt orienteret om de videre planer for sikring af Risø-området uanset udfaldet af den politiske proces om den langsigtede løsning. Dette blev bekræftet.

TH spurgte med henvisning til [pressemeddelelsen om regeringens udspil](#), om de lokaliteter, der i 2011 blev udpeget som mulige slutdepotplaceringer, fortsat kan komme i spil, selv om pressemeddelelsen skriver, at de ikke længere er aktuelle? Peter Gravesen (PG) svarede, at hvis det bliver besluttet at forberede et slutdepot i en væsentligt lavere depotdybde end hidtil, så kan spørgsmålet først besvares, når de nye undersøgelser af geologien ned til 500 meters dybde har fundet sted.

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte

Herefter gennemgik PG på baggrund af spørgsmål fra borgergrupperne et procesforløb for de geologiske undersøgelser ned til 500 meter dybde. Processen er anslået til at vare ca. fem år og omfatter otte faser med forskellige forberedelser og tekniske undersøgelser. En oversigt over arbejdsopgaver udsendes sammen med dette resumé.

TH spurgte til antal borer, der påtænkes gennemført i hvert område. PG svarede, at tre borer i hvert område var nødvendige af hensyn til tredimensionale afbildninger/modeller.

Niels Henrik Hooge (NHH) spurgte, om Bornholm er en potentiel lokalitet for undersøgelserne? PG bekræftede dette og nævnte, at der generelt mangler data om geologien i 500 meters dybde på Bornholm.

Ad 4. Kontaktforum efter regeringens udspil

MSH indledte punktet med at fastslå, at kontaktforum tænkes videreført i sagen som det primære kontaktpunkt mellem de mange forskellige interessenter, hvis der er stemning for dette i kredsen.

Bent Dyrberg (BD) gav på vegne af borgergrupperne på de seks hidtidige slutdepotlokaliteter udtryk for, at man ikke i fremtiden ønsker at fremstå som repræsentant for hele landets borgerinteresser i sagen. Borgergrupperne føler ikke, at de er blevet inddraget i sagen, men muligvis hørt. Man oplever derfor et behov for mere professionel repræsentation i form af en kvalificeret borgerrepræsentant. Borgergruppernes synspunkter er uddybet i [bilag 3](#) til mødet.

Bodil Waagensen (BW) tilføjede, at mange borgers interesse i sagen har været, at man ikke ønskede affaldet gravet ned. Dette mål er ikke opnået endnu.

NHH: NOAH/Friends of the Earth Denmark opfordrer til, at borgergrupperne bliver i kontaktforum på grund af den store ekspertise, de har opbygget.

SBF: Danmarks Naturfredningsforening deltager gerne i kontaktforum fremover.

KD: Måske kunne man sortere mere i de sager, som kontaktforum behandler, så der i højere grad blev skelnet mellem generelle og specifikke problemstillinger. Derved kunne de forskellige diskussioner ske i mere fokuserede fora.
MSH: Uddannelses- og Forskningsministeriet vil på baggrund af synspunkterne lave et oplæg til et revideret kontaktforum og cirkulere dette inden næste møde.

Ad 5. Håndtering og oprydning af miljøfarligt affald på Dansk Dekommissionering

PJ indledte punktet. Det miljøfarlige affald udgøres af oplaget af uranmalm, tailingsbassinerne med uranskærver samt industriaffald. Der er sket udvaskning af uransalte i Roskilde Fjord samt fluorider under malmoplaget. PJ håber, at Roskilde Kommune vil tage hånd om oprydningen, og at der vil blive afsat midler til oprydning efter Dansk Dekommissionering.

OKN forklarede, at uranmalmen er lagt oven på et lag af stabilgrus. Fluoridudsvivningen var forventet allerede ved ibrugtagning af oplaget i 1982, men forundersøgelserne viste, at op til 99 % af fluoriden ville blive tilbageholdt i jorden tæt på oplaget. Rådgivningsfirmaet NIRAS har undersøgt oplaget og konkluderet, at der ikke er risiko for forurening af drikkevand eller Roskilde Fjord, idet forureningen er koncentreret umiddelbart under malmoplaget. Udvasningen af uran skete primært i de første år efter etablering af oplaget, og der er til dato udvasket ca. 21,3 kg uran, hvilket skal ses i forhold til, at indholdet af uran i en gennemsnitlig parcelhushave er ca. 1 kg.

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte

KD beskrev det hidtidige samarbejde om at løse forureningssagen og nævnte, at Dansk Dekommissionering gennem hele forløbet har været velvillige til at foretage de analyser, som kommunen ønskede. Dansk Dekommissionering har frist for udarbejdelse af supplerende undersøgelser og risikovurdering frem til den 1. november 2017.

NHH ønskede at vide, hvem der har foretaget miljøvurderingen af malmoplaget? OKN svarede, at der er udarbejdet to rapporter i form af et notat fra Forsøgsanlæg Risø i 1982 og en ny rapport fra NIRAS i 2017. Uranudvasningen fra tailingsbassinerne er de seneste år målt til 20-30 gram per år, hvilket anses for at være meget begrænset.

Ad 6. Orientering om videre proces i sagen

MSH indledte punktet. Uddannelses- og Forskningsministeriet gennemfører p.t. teknisk gennemgang for uddannelses- og forskningsordførerne, hvorefter der er politiske forhandlinger inden forelæggelse af et forslag til ny politisk beslutning i Folketinget.

Der var stemning for at udsætte næste møde i kontaktforum. Det planlagte møde fredag den 15. december 2017 afholdes derfor på en senere dato efter nærmere aftale. I mellemtiden vil kontaktforum blive holdt opdateret om sagens udvikling.

Ad 7. Eventuelt

PG rapporterede fra internationalt møde i Davos om affaldsdeponering i leraflejring, som anses for at være mest velegnet til slutdeponering. COVRA (NL) arbejder med et projekt i såkaldt Boom-leraflejring. Tyskland er ved at forlade depo-

nering i saltaflejringer til fordel for ler. Dette kan eventuelt bane vej for et samarbejde med Danmark om geologiske undersøgelser i Nordtyskland og Sønderjylland.

NHH henviste til, at den tyske ekspert Gerhard Schmidt (tidligere Öko-Institut) havde nævnt, at et tysk depot i princippet ville kunne rumme det danske affald. OKN orienterede om, at EU-Kommissionen i sin opgørelse over medlemsstaternes nationale programmer for behandling af radioaktivt affald har nævnt, at man gerne støtter multilaterale løsninger for lande med små affaldsmængder. Han henviste desuden til et projekt for international affaldshåndtering i South Australia, som var ført frem til en egentlig forretningsmodel, men derefter havde mødt folkelig modstand og var stillet i bero.

OKN nævnte desuden, at Dansk Dekommissionering i regi af [European Repository Development Organisation](#) vil søge at få to underprogrammer inkluderet i EURATOMs nye arbejdsprogram for 2019-2024. Underprogrammerne omhandler 1) små-skala slutdepotløsninger i geologiske lag og 2) undersøgelse af juridiske og organisatoriske rammer for fælles lagrings- og slutdeponeringsfaciliteter i Europa for lande med små affaldsmængder.

Styrelsen for Institutioner og
Uddannelsesstøtte

TH og BP ønskede at vide, hvordan NORM affald ville blive behandlet i en langsigtet løsning? Dette spørgsmål er fortsat uafklaret, og NORM affald håndteres derfor i første omgang af affaldsejerne lokalt på grundlag af tilladelse fra de nukleare tilsynsmyndigheder.

KD spurgte til status for eksport af radioaktivt affald til udlandet. OKN svarede, at eksport til udlandet indtil videre ikke har vist sig muligt af enten juridiske, tekniske eller politiske grunde. For tiden sonderes muligheden for eksport af det særlige affald, men det er ganske usikkert, om dette er en farbar vej.

Kristoffer Brix Bertelsen